

Dossier: Rituele slachtingen

DEEL 1 ALGEMEEN

Inleiding

Met dit dossier wil SZR de leerkrachten basisinformatie verstrekken over een onderwerp dat voor controverse kan zorgen in de klas namelijk het ritueel slachten van dieren. Dierenleed is bij velen een gevoelig thema. Als het geen dierenrechtenorganisaties zijn, dan zorgen uitspraken of politieke beslissingen ervoor dat het onderwerp ter sprake komt in de klas. Dat kan zowel in de les biologie zijn als in de turnles, in het atelier of naar aanleiding van een tekst.

Als leerkracht stel je je dan de vraag: wat moet ik hiermee? Ontwijken of aanpakken?

Om te beginnen kan je best zelf goed geïnformeerd zijn.

Dit dossier heeft niet de bedoeling om de leerkracht voor te bereiden op diepgaande theologische discussies maar wel voldoende objectieve informatie te verschaffen om het onderwerp te kaderen: wat verstaat men onder ritueel slachten, wat zegt de wetgeving in ons land hierover en welke verschillende opinies bestaan er over?

Aan het einde van het dossier geven we enkele tips om het onderwerp bespreekbaar te maken in de klas.

Wat verstaat men onder ritueel slachten?

Onder ritueel slachten verstaat men het slachten van dieren op een manier die door een geloof is voorgeschreven. Dit geldt in ons land vooral voor de islam en de joodse godsdienst.

DHABIHA = Ritueel slachten volgens de islam

Dieren moeten volgens de islam ritueel geslacht worden opdat het vlees rein (= halal) zou zijn voor de consumptie. De belangrijkste religieuze voorschriften zijn:

- De slachter is een moslim die bedreven is in het slachten
- De plaats waar geslacht wordt moet proper/rein zijn.
- Het dier mag het slachtmes niet zien, het mes mag niet geslepen worden in het zicht van het dier.
- Het dier moet met kop in de richting van Mekka (=qibla) staan.
- Het dier mag niet verdoofd zijn.
- De slachter spreekt eerst de woorden "Bismillah, Allahoe Akbar" (In de naam van Allah, Allah is de grootste) uit en haalt dan in één beweging de halsslagader en de luchtpijp over.

Binnen de islam is het mogelijk om giften te doen als offer en als alternatief voor het slachten van een dier.

SJECHIETA= Joods ritueel slachten

In de joodse godsdienst bepaalt een hele reeks wetten of het voedsel rein (=kosjer) is, het geheel van de voedselvoorschriften noemt men kasjroet.

Volgens de regels van de kasjroet moeten goedgekeurde zoogdieren en toegestane vogels door middel van een halssnede onbedwelmd (zonder verdoving) met een vlijmscherp mes gedood worden waarna al het bloed uit het lichaam moet verwijderd worden (consumptie van bloed is strikt verboden).

Oorsprong

In de islam gaat het ritueel slachten (meestal van een lam) vooraf aan het Offerfeest. Het feest valt 70 dagen na het einde van de Ramadan. De islamitische kalender is een maankalender (geen zonnekalender) daarom schuift de datum van het offerfeest elk jaar met een dag of tien op.

In de heilige geschriften van de 3 monotheïstische godsdiensten (in de Thora van de joden, de Bijbel van de christenen en de Koran van de moslims) vinden we de figuur terug van Abraham (Avram/Ibrahim). Hij wordt gezien als de aartsvader. In de drie boeken wordt Abraham (Avram/Ibrahim) door God op de proef gesteld om te zien hoe sterk zijn geloof is. God vraagt hem om zijn zoon Isaak (Ismaël) te doden en te offeren. Abraham stemt hiermee in. Op het fatale moment weerhoudt een engel hem van deze daad. In de plaats van Isaak, offert Abraham een ram die met zijn horens verstrikt was geraakt in het struikgewas. In de islam is de versie iets verschillend: God laat een lam neerdalen uit de hemel zodat Ibrahim het kan offeren in de plaats van zijn zoon Ismaël).

DEEL 2 De WETGEVING

Dierenwelzijn: van federale bevoegdheid naar gewestelijke bevoegdheid

Deze religieuze en traditionele praktijken (slachten onder bedwelming) worden door artikel 16 van de 'Wet betreffende de bescherming en het welzijn der dieren' van 14 augustus 1986 uitdrukkelijk en uitzonderlijk toegelaten.

Artikel 16 § 1. Het slachten mag slechts na bedwelming van het dier of, in geval van heirkraft, volgens de minst pijnlijke methode plaatshebben. De bepalingen van hoofdstuk VI van deze wet, artikel 16, § 2, tweede lid, uitgezonderd, zijn evenwel niet van toepassing op slachtingen voorgeschreven door de ritus van een eredienst.

§ 2. De Koning kan de methoden van slachten en bedwelmen bepalen volgens de omstandigheden van het slachten en de diersoort. (De Koning kan bepalen dat sommige slachtingen voorgeschreven door de ritus van een eredienst moeten worden uitgevoerd in erkende slachthuizen of in inrichtingen erkend (door de Minister tot wiens bevoegdheid het dierenwelzijn behoort na advies van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen), door offeraars die daartoe zijn gemachtigd door de vertegenwoordigers van de eredienst.) <W 04.05.1995> <KB22.02.2001>”

In 2008 stelde Raad voor Dierenwelzijn dat slachten zonder verdoving onaanvaardbaar en vermijdbaar lijden voor het dier met zich meebrengt en adviseert hij de Minister om voorafgaandelijke verdoving op te leggen bij elke slachting in ons land.¹

In 2011 werd een akkoord bereikt over een 6de staatshervorming. Daarbij werden talrijke bevoegdheden overgedragen aan de gemeenschappen (Vlaams, Franse en Duitse gemeenschap) en aan de gewesten (Vlaanderen, Wallonië, Brussels Hoofdstedelijk Gewest). Deze bevoegdheden werden overgedragen op 1 juli 2014. Een van deze bevoegdheden is “dierenwelzijn”.

Dierenwelzijn werd een gewestelijke materie.

Voor de legislatuur 2014-2019 is in Vlaanderen Dierenwelzijn de bevoegdheid van minister Ben Weyts (N-VA)

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) is dat Staatssecretaris Bianca Debaets (CD&V).

In Wallonië is dat Carlo di Antonio (cdH).

In Vlaanderen en Wallonië kunnen dieren enkel onverdoofd geslacht worden in erkende slachthuizen.

In Brussel ligt dat moeilijker: er is maar één erkend slachthuis in het BHG en dat ligt in Anderlecht.² Algemeen kan gezegd worden dat men in de drie gewesten een einde wil stellen aan het onverdoofd slachten.

1

<http://www.health.belgium.be/internet2Prd/groups/public/@public/@dg4/@animalsplants/documents/ie2divers/19059111.pdf>

² Over de Brusselse situatie : http://www.brusselnieuws.be/nl/nieuws/gewest-werkt-aan-verbod-op-onverdoofd-slachten?utm_source=NieuwsFlash+%28dagelijks%29&utm_campaign=310531d6ff-nieuwsflash_10_01_15&utm_medium=email&utm_term=0_38ffe8c304-310531d6ff-332016242

Wat zegt Europa?

De verordening (Nr 1099/2009) van 24 september 2009 van de Raad van Europa regelt het slachten van dieren in de Europese Gemeenschap. Het komt aan elk land toe om deze Europese verordening te vertalen in nationale wetten.

*Artikel 18(18) In Richtlijn 93/119/EG is een uitzondering toegestaan voor het bedwelmen bij religieuze slachtingen die in slachthuizen plaatsvinden. Aangezien de communautaire voorschriften die van toepassing zijn op religieuze slachten, afhankelijk van de nationale contexten verschillend zijn omgezet en gezien het feit dat in de nationale regels rekening wordt gehouden met dimensies die verder gaan dan het doel van deze verordening, **is het van belang dat de uitzondering op het bedwelmen voorafgaand aan het slachten gehandhaafd blijft**; hierbij behouden de lidstaten echter een bepaalde mate van subsidiariteit. Deze verordening respecteert derhalve de vrijheid van godsdienst, evenals het recht voor iedereen om zijn godsdienst te belijden of overtuiging tot uitdrukking te brengen in erediensten, in onderricht, in de praktische toepassing ervan en in het onderhouden van geboden en voorschriften zoals verankerd in artikel 10 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.*

Artikel 19 Er bestaat voldoende wetenschappelijk bewijs dat aantoonde dat gewervelde dieren gevoelige wezens zijn waarop deze verordening derhalve ook van toepassing dient te zijn.(...

*Artikel 20(20) Veel methoden om dieren te doden zijn pijnlijk. **Bedwelming is dan ook noodzakelijk om het bewustzijn en de gevoeligheid uit te schakelen vóór of op het moment van het doden.** Het meten of het bewustzijn en de gevoeligheid bij dieren uitgeschakeld zijn, is een complexe activiteit die met wetenschappelijk goedgekeurde methoden uitgevoerd dient te worden. Om de efficiëntie van de procedure in de praktijk te evalueren, dient een monitoring plaats te vinden op basis van indicatoren.*

Wat zegt Vlaanderen?

Dierenwelzijn is dus sinds 2014 een Vlaamse bevoegdheid.

“Op de verplichting om de dieren te bedwelmen voor de slacht is een uitzondering voorzien voor dieren die volgens een religieuze ritus geslacht worden. Deze slachtingen mogen alleen worden uitgevoerd in een slachthuis.

Een door de religieuze ritus voorgeschreven slachting mag alleen worden verricht door offeraars gemachtigd door: het Centraal Israëlitisch Consistorie van België als het om de Israëlitische ritus gaat, de Executieve van de Moslims van België.

Slachten en doden buiten het slachthuis

Varkens, schapen, geiten, konijnen, pluimvee en gekweekt wild mogen buiten het slachthuis geslacht worden voor particulier huishoudelijk verbruik op voorwaarde dat varkens, schapen, geiten en tweehoevig gekweekt wild van tevoren worden bedwelmd.

Voor de slachting van varkens, schapen, geiten en tweehoevig gekweekt wild moet de eigenaar zich vooraf laten registreren bij de Provinciale Controle-Eenheid (PCE) van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV) waarvan hij afhangt.

Bovendien moet bij een thuisslachting de eigenaar van het dier daar persoonlijk aangifte van doen bij de ambtenaar die de gemeente daarvoor heeft aangesteld, en dit tenminste twee werkdagen voor de slachting.

De wet laat ritueel slachten zonder verdoving toe. De slacht mag echter alleen uitgevoerd worden door mensen die een getuigschrift 'vakbekwaam slachten' hebben."³

In de beleidsnota 2014-2019 van de Vlaamse minister van Dierenwelzijn lezen we:⁴

1.2.1. Onverdoofd slachten: De bescherming van het welzijn van dieren bij het doden, met inbegrip van slachten, is Europees geregeld. De basisregel hierbij is dat dieren vóór het slachten bedwelmd moeten worden volgens een van de toegestane methodes. Hierop is echter een uitzondering voorzien voor slachtingen in het kader van een religieuze ritus, op voorwaarde dat deze slachtingen plaatsvinden in een slachthuis. Tot op heden werd toegestaan dat in het kader van het islamitisch offerfeest onverdoofde slachtingen werden uitgevoerd buiten de slachthuizen, met name in tijdelijke slachtplaatsen. Deze regeling is echter niet in lijn met de Europese reglementering.

Vanaf 2015 is onverdoofd slachten op tijdelijke slachtvloeren in Vlaanderen verboden. De Europese regels zijn duidelijk volgens de minister: onverdoofd slachten kan alleen in een slachthuis.

Onverdoofd slachten op tijdelijke slachtvloeren, wat in België jarenlang toegelaten werd, is een omzeiling van de Europese richtlijnen.

In juni 2015 werd een eerste Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn opgericht die de minister in deze materie moet adviseren.

³ <http://www.vlaanderen.be/nl/ondernemen/landbouw/slachten-en-doden-van-dieren-een-slachthuis-en-buiten-een-slachthuis>

⁴ <https://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2014-2015/g154-1.pdf>

Deel 3 MENINGEN EN STANDPUNTEN

3.1.Organisaties

GAIA, dierenrechtenorganisatie

In een open brief⁵ aan Brusselse en Vlaamse politici vraagt GAIA om een duurzame oplossing die de verzuchtingen van de moslimgemeenschap en van een groot deel van de bevolking wil verzoenen.

Ons voorstel:

- 1. Maak omkeerbare verdoving voor elke religieuze slachting verplicht. Niet enkel tijdens het offerfeest maar het hele jaar door. Ook in erkende slachthuizen.*
- 2. Voorzie nog voor het offerfeest een overgangperiode om de apparatuur operationeel te maken en de methode te introduceren bij de moslimgelovigen. Kom ook vóór het offerfeest van dit jaar een precieze datum van inwerkingtreding overeen. Dit biedt een wettelijk gegarandeerd perspectief op een duurzame totaaloplossing.*
- 3. Indien u akkoord gaat met punten 1 en 2, en ze ook realiseert, lijkt het ons fair om in te stemmen met het verzoek om de tijdelijke slachtvloeren nog niet te verplichten verdoving te gebruiken tijdens het komende offerfeest.*

De Moslim executieve (de vertegenwoordiger van de moslimgemeenschap in ons land) reageerde bij monde van haar woordvoerder al in september 2014:

“De voorbije jaren is gebleken dat de tijdelijke slachtvloeren een goed concept waren. Het concept van een tijdelijke slachtvloer bestond erin dat er verplicht een veearts moest aanwezig zijn, dat er een milieuvergunning moest zijn, afgeleverd door de lokale overheid, dat de politiediensten betrokken waren, dat er rituele slachters waren erkend door het Moslim executieve. Dus alles functioneerde conform de wetgeving. En dit nu allemaal weggooien is -denk ik- geen goede beslissing”, zegt woordvoerder Mohammed Achaibi.⁶

Omdat ze tegen het volgende offerfeest niet voldoende alternatieven kan vinden voor het verbod op het onverdoofd slachten van schapen op tijdelijke slachtvloeren, zal de Vlaamse moslimgemeenschap Vlaams minister van Dierenwelzijn Ben Weyts (N-VA) in gebreke stellen en dagvaarden.

⁵

http://www.gaia.be/sites/default/files/paragraph/files/07072015_belangvlmбург_gaia_270x191_nl_hr_iwc.pdf

⁶ <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/binnenland/1.2085117>

Het FJO (Forum der Joodse organisaties). De ondervoorzitter Pinkas Kornfeld zegt:

“De Joodse gemeenschap slacht al meer dan 100 jaar dieren op haar eigen manier en daar waren nooit problemen mee. Waarom zou men dat nu plots verbieden?(...) In landen waar een dergelijk verbod werd ingesteld, werd vervolgens vlees geïmporteerd uit het buitenland.”⁷

“Voor moslims kan verdoofd slachten ook. Wij daarentegen hebben géén alternatief”, zegt Michael Freilich van het maandblad Joods Actueel in De Standaard. “Een verbod invoeren op onverdoofd slachten komt dus neer op het wegpesten van de joden. De laatste die ons zo’n verbod heeft opgelegd, was Adolf Hitler.” Freilich vreest zelfs in het ergste geval van "het einde van de joodse gemeenschap in België”⁸.

3.2.Standpunten van politieke partijen

N-VA:

De N-VA minister van Dierenwelzijn wil een verbod instellen op het onverdoofd slachten op tijdelijke slachtvloeren. Op termijn is hij voorstander van een totaal verbod op onverdoofd slachten maar hij geeft toe dat er daarvoor momenteel geen politiek draagvlak voor is.

CD&V:

De coalitiepartner van N-VA in de huidige Vlaamse regering (2014-2019) is niet akkoord met de minister.

CD&V vindt het belangrijk dat de godsdiensten hun rituelen kunnen behouden en is dan ook niet te spreken over een totaal verbod op ritueel slachten. Voor CD&V moet men aan joden en moslims de mogelijkheid geven om de riten uit hun godsdienst te behouden.

SP.A:

Zit in de oppositie maar is op dit punt wel akkoord met de minister om onnodig dierenleed maximaal te vermijden, op termijn is SP.A ook te vinden voor een algemeen verbod op onverdoofd slachten.

Maar de partij vindt wel dat men moet consequent zijn en de uitbreiding van het jachtdecreet moet terugdraaien en het verbod op pelsdierkwekerijen doorvoeren.

Groen:

Groen is eenduidig voor verdoofd slachten. Dierenwelzijn en onverdoofd slachten staan haaks op elkaar, dat bewijst de bestaande wetenschappelijke context. Maar in het kader van het ritueel slachten is het voor Groen essentieel dat er een oplossing wordt gevonden in samenspraak met de religieuze gemeenschappen van onze samenleving.

⁷ Bron: Belga, De Standaard van 11082015

⁸ Bron: VTM nieuws 11 augustus 2015

GROEN ziet het probleem breder: niet alleen het levenseinde van dieren is een probleem, het hele leven van dieren is een probleem in de huidige vleesproductie. De partij wil dan ook een integrale visie op dierenwelzijn.

Open VLD:

De liberalen vrezen dat als een plots verbod komt op onverdoofd slachten op tijdelijke slachtvloeren er een capaciteitsprobleem zal zijn. In 2014 werden ongeveer 25 000 schapen en plus minus 50 geiten op tijdelijke slachtvloeren geslacht voor het Offerfeest, dit cijfer kan niet opgevangen worden in de erkende slachthuizen. De partij wil vooral het illegaal slachten voorkomen en pleit ervoor om een oplossing te vinden die gedragen wordt door de betrokken groepen.

Vlaams Belang

Voor de extreem rechtse partij behoort niets dat met de islam te maken heeft tot de "Vlaamse cultuur".

3.3. Persoonlijke meningen

Khalid El Jafoufi (chef politiek bij De andere Mening)

"Het is inderdaad zo dat, in de Europese verordening inzake de bescherming van dieren bij het doden, het onverdoofd slachten enkel in officiële slachthuizen wordt toegelaten. Het is naar deze verordening waar de minister van Dierenwelzijn in al zijn media-optredens verwijst.

Wat hij er echter niet bij vertelt is dat die verordening clausules bevat die nog altijd een zekere mate van autonomie overlaat aan de nationale overheden. Daarbij heeft de minister bijvoorbeeld de bevoegdheid om de tijdelijke slachtvloeren in een overgangsregeling te behouden, mits ze beter te faciliteren. Op lange termijn zou de minister het best voor een grotere capaciteit zorgen in erkende slachthuizen.

Een derde optie is dat de minister het onverdoofd slachten inderdaad kan erkennen als culturele traditie, wat de 48 moslimorganisaties onder meer hebben opgenomen in hun ingebrekestelling."⁹

Maarten Boudry, wetenschapsfilosoof UGent

"Ofwel aanvaarden we als samenleving dat dieren onverdoofd worden geslacht, al dan niet in erkende slachthuizen. Dan geldt de wet voor iedereen, of je nu al dan niet een erkende religie aanhangt. Ofwel maken we een ethische overweging om slachten zonder verdoving te verbieden (mijn voorkeur). Het punt is: in beide gevallen moet de wet voor *iedereen* gelden. Een uitzondering voor bepaalde religies komt neer op een vorm van discriminatie ten overstaan van ongelovigen en mensen van minoritaire religieuze strekkingen. Het is niet aan de overheid om theologie te bedrijven: mensen mogen doen en geloven wat ze willen, zolang

⁹ <http://www.knack.be/nieuws/belgie/ritueel-slachten-in-belgie-wie-verbiedt-wat/article-opinion-592693.html>

ze daarmee de wet niet overtreden.(...) In principe zou een minister zich niet moeten moeien met theologische disputen en religieuze riten. Het zou voor zich moeten spreken dat, wanneer een bepaalde wet geldt in onze land, dat die *voor iedereen* geldt zonder uitzondering.¹⁰

Herman LOOS (socioloog en columnist)

Wie, zoals ik, in het slecht betaalde segment van de vleesindustrie heeft gewerkt - castratie, vaccinatie, transport, slacht, pluimen - weet dat veel consumptiedieren, ondanks complexe wetgeving en uitgebreide controles, meermaals gefolterd zijn voor ze aan het slachthuis aankomen. Een dier dat verdoofd wordt geslacht, wordt nog steeds eerst ondersteboven met de poten aan een of meerdere haken opgehangen.

Die verdoving zelf moeten we ook niet te veel willen romantiseren. De verdovingspost in het slachthuis heeft niets te maken met de narcose waaronder uw kat wordt gesteriliseerd of uw hond een keizersnede ondergaat. Een elektroshock voor de eigenlijke slachting, geef toe, het is een zeer schrale troost. Zeker aangezien bij een goed uitgevoerde rituele slachting het dier onmiddellijk sterft. Dan moeten we dus al de pijn van een elektroshock gaan afwegen tegen die van een slagersmes.

Bovendien werkt die elektroshock niet eens altijd. Wie in een slachthuis ziet hoe de dieren uit de verdoofpost komen, kan zo vaststellen dat ze niet allemaal verdoofd zijn. Door op industriële schaal te verdoven voor het slachten, bezorg je elk dier waarbij de verdoving niet of onvoldoende intreedt nog wat extra leed. Dat zal vast niet de bedoeling van de wetgever zijn, maar het is wel een reëel gevolg.”¹¹

Lucas Vander Taelen, voormalig parlementslid Groen, muzikant¹²

Sinds een jaar of vijftig is ons land ontkerkelijkt en wij kijken dan ook raar op als we geconfronteerd worden met gedrag dat gedicteerd wordt door een godsdienst. Als er in de zeventiger jaren fundamentalistische katholieken opdoken, werden die nooit serieus genomen. Er was geen spoor van maatschappelijke steun bijvoorbeeld voor hun verontwaardigde bewering dat de Jezusfilm van Scorsese godslasterlijk was. En hun oproepen naar een rigide godsdienstbeleving vonden niet het minste gehoor. Geen Vlaming die het nog verdroeg dat de Kerk zich inhield met zijn privé-leven. Dat een restaurant geen vlees zou serveren op vrijdag of dat het Vatikaan kledingsvoorschriften zou opleggen, was totaal ondenkbaar geworden.

¹⁰ Knack 11082015 <http://www.knack.be/nieuws/belgie/discussie-onverdoofd-slachten-het-etiket-religieus-verdient-geen-enkel-voorrecht/article-opinion-593153.html>

¹¹ In Knack 13082015 <http://www.knack.be/nieuws/belgie/een-totaalverbod-op-onverdoofd-slachten-haalt-de-barbarij-niet-uit-de-vleesindustrie/article-opinion-593723.html>

¹² <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/opinieblog/column/1.2374257> De nieuwe donkere jaren vijftig - Lucas Vander Taelen Auteur: Lucas Vander Taelen

Hoe anders gaat het er nu aan toe als het om islamitische voorschriften gaat. In het centrum van Brussel gaat geen snack nog open die niet in grote letters op de vitrine "halal" afficheert. Wijn of bier kan je er niet krijgen en de hesp op pizza's is vervangen door kalkoenfilets. Religieuze regels stellen zich complexloos boven de Belgische wetten op het dierenwelzijn.

Het is jammer dat er binnen de groep van Belgen van maghrebijnse afkomst geen tegenbeweging opduikt van vrijzinnigen, die het niet langer vanzelfsprekend vinden dat iedereen er van uitgaat dat zij islamitisch zijn. Want daardoor lijkt elke kritiek op de toenemende invloed van de Islam op het openbare leven een kritiek te zijn op een gemeenschap en wordt "islamofobie" gezien als synoniem van racisme. Dat is een bijzonder kwalijke evolutie voor de godsdienstbeleving in een vrije maatschappij, die me doet denken aan het Vlaanderen van de donkere jaren vijftig, toen iedereen geacht werd katholiek te zijn...

Dijab Abou Jahjah, voorzitter van Movement X, schrijver en columnist in De Standaard

13

Als hij (Ben Weyts) echt om dieren bekommerd is, moet hij dringend een integraal plan voor dierenwelzijn opstellen waarin alle barbaarse toestanden die varkens, runderen, schapen, geiten, kippen, kreeften, eenden en alle andere dieren wordt aangedaan aan banden gelegd worden. Een plan waarin jacht op wild het hele jaar door wordt verboden. Waarin de praktijk wordt verboden om delicatessen op een barbaarse manier te consumeren of te bereiden, zoals kreeften levend koken. Waarin ook de productie van foie gras, wat nog in slechts vijf Europese landen is toegelaten, streng verboden wordt. In zo'n plan kan het ook gepast zijn om een algemeen verbod op onverdoofd slachten te introduceren – als tenminste bewezen is dat een elektrische schok minder pijnlijk is dan de huidige methode van ritueel slachten.(...)

De moslims dragen (...) ook een grote verantwoordelijkheid. Ze moeten niet zo rigide omgaan met de interpretatie van teksten. De islam heeft niks tegen verdoofd slachten. Zolang het dier leeft op het moment dat het geslacht wordt, is dat halal. Alle maatregelen die het dier in leven houden en zijn leed verminderen zijn niet alleen aanvaard, maar zelfs sterk aanbevolen. De oude theologen die anders beweren willen vooral de eigen macht behouden, en die gaat gepaard met een vorm van symbolisch conservatisme. Ik daag iedereen uit om een bewijs te leveren uit de Koran of de Hadith dat een levend dier slachten dat een elektrische schok heeft gekregen niet halal is. De moslimorganisaties hebben ongelijk als ze zich presenteren als de hoeders van de orthodoxie in dezen en als ze verdoofd slachten een minderhedenpraktijk noemen.(...) Het is tijd dat mondige jonge theologen

ⁱn De Standaard van 13 augustus 2015

opstaan die misschien de oude seniele imams eventjes verdoven en dan een flexibele fatwa over de materie uitvaardigen.

Zolang moslims zich alleen maar engageren voor zaken die louter met religieuze symbolen te maken hebben en amper opkomen voor hun positie als gelijkwaardige burgers, zullen hun burgerrechten elke dag opnieuw door de machthebbers ritueel geslacht worden op het altaar van racisme en islamofobie.

Tobias Lenaerts, oprichter en voormalig voorzitter van Ethisch Vegetarisch Alternatief¹⁴

Als ik even mag veralgemenen: xenofoben gebruiken de discussie om te fulmineren tegen moslims; atheïsten zetten er een boompje tegen religie mee op. Moslims willen met de discussie aantonen hoe onverdraagzaam Vlamingen zijn. Links gebruikt het debat om aan te tonen hoe hypocriet rechts is, rechts doet hetzelfde voor links. En vegetariërs gebruiken de discussie om te tonen hoe schijnheilig al de rest is.(...)

We moeten waken over de vrije culturele en religieuze beleving van anderen. Maar dergelijke bezorgdheden, hoe gegrond ook, kunnen en mogen volgens mij in dit geval niet primeren.

Lijden komt voor alles. Het is dé universele subjectieve ervaring - tenminste voor alle welzijnsgevoelige wezens. Pijn vermijden we, plezier zoeken we op. Lijden is niet iets dat we geleerd hebben - in tegenstelling tot cultuur of religie - maar komt voort uit wie we zijn. We kunnen en moeten tegen het leed van onverdoofd slachten zijn, zonder ons voor een of andere kar te laten spannen.

Rachida AZIZ modeontwerpster en activiste¹⁵

Ik kan me eigenlijk best vinden in de slogan “meat is murder” en “diervriendelijk vlees bestaat niet”. In onze industriële samenleving is de enige manier om halalregels te respecteren radicaal stoppen met vlees eten. Dat is ook de mening van de Belgen achter de organisatie GREEN HALAL. Tijdens de voorbije ramadan organiseerden ze een iftar¹⁶ waar de deelnemers konden genieten van een heerlijke vegetarische maaltijd. Vlak voor het breken van de vasten kregen de aanwezigen ook uitleg over wat de Fransen zo mooi “*la malbouffe*” noemen. Om mensen die niet meteen willen stoppen met vlees eten toch de kans te geven het halalideaal te benaderen, richtte

¹⁴ In De Standaard van 12 augustus 2015 :Mag het over de dieren zelf gaan?

¹⁵ “De halalhysterie is islamofobie” In De Standaard 11 augustus 2015

¹⁶ Maaltijd na zonsondergang tijdens de ramadan

GREEN HALAL een coöperatie op. Wie intekent krijgt toegang tot een lokaal, kleinschalig en biologisch geteeld vlees.(...) Het leven van slachtdieren is één lange gruwelijke lijdensweg. De hele discussie over onverdoofd slachten gaat over de laatste centimeters van die weg. (...) Joe Regensteyn (professor in de voedselwetenschap) roept op tot meer onderzoek en meer dialoog en bezinning in onze omgang met dieren. De halalhysterie hoort dus thuis in het rijtje van de ophef rond de hoofddoek en recenter rond de lange rokken. Het is onversneden islamofobie. Of dacht u dat de Vlaams Belangers die onlangs: “Geen halal in onze stad” aan de ingang van de Antwerpse moslimbeurs scandeerden en die de bezoekers varkenscervelaat aanboden gedreven worden door liefde voor het dier?”

Raf Geenens doceert ethiek en rechtsfilosofie aan de KULeuven¹⁷

Het Offerfeest verdedigen door Weyts en co te wijzen op hun hypocrisie (“De industriële varkensteelt is nog veel erger!”) is alvast de foute strategie. De vleesindustrie zal zich vroeg of laat sowieso schikken. De dierenlobby heeft het morele debat allang gewonnen. We naderen het moment waarop de publieke opinie helemaal kantelt (zoals voor de legbatterijen) en gelijkaardige praktijken in pakweg de varkenssector niet langer tolereert. (...) De analogie tussen het offeren van schapen en het mishandelen van vleesdieren loopt helemaal spaak (...) en gaat voorbij aan de kern van de zaak: de islam zal, net als andere religies, moeten zien hard te maken dat een religieus geïnspireerd leven “bijzonder” is en niet gewoon een hobby als een andere en dus wel degelijk het respect van de volledige samenleving verdient. Dat zal onder meer vereisen dat de islam zichzelf compatibel maakt met moderne en democratische gevoeligheden. (...) Vasthouden aan fysiek wrede gebruiken zal immers onverdedigbaar blijven in de 21ste eeuw.(...) onverdoofd slachten (zal) in de loop van de komende decennia verpletterd worden door een meer algemene wet tegen dierenleed.

¹⁷ “Beste moslims, het is slechts een begin.” In De Standaard 18 augustus 2015

Deel 4 PEDAGOGISCHE WENKEN : enkele pistes voor de klas

Ritueel slachten is zonder twijfel een controversiële kwestie, bij elk Offerfeest (en dat is elk jaar 70 dagen na het einde van de Ramadan) steekt de kwestie de kop op.

Zoals Tobias Lenaerts (Ethisch Vegetarisch Alternatief) het heel goed verwoordt: iedereen kan de kwestie voor zijn eigen kar spannen.

Zoals alle controversiële kwestie is ook deze kwestie complex en vraagt kennis, bewustwording en achtergrondinfo. Om ermee om te gaan in de klas vraagt het van de lesgever een open en respectvolle houding.

Enkele tips die gelden voor alle brandende kwesties die in de klas opduiken¹⁸:

- Ontwijk het onderwerp niet, maar bewaar de grenzen van het gesprek.
- Doe je leerlingen het verschil inzien tussen een mening en een feit.
- Confronteer de leerlingen met diverse bronnen en diverse standpunten.
- Spoor hen aan een eigen mening te vormen op basis van argumenten.
- Dring je eigen mening nooit op, maar geef - indien wenselijk- je mening op een goed geargumenteerde en respectvolle manier.

Piste 1: Vakoverschrijdende samenwerking

Er is veel kans dat er verschillende levensbeschouwingen aanwezig zijn in de klas. Laat leerlingen van een levensbeschouwing het standpunt over ritueel slachten uitleggen aan de rest van de klas. De leerlingen bereiden dit standpunt dan ook het best voor in de verschillende levensbeschouwelijke vakken. In de scholen waar er maar één of een beperkt aantal levensbeschouwelijke vakken gegeven worden kan men beroep doen op het deel 1 van dit dossier of kunnen de leerlingen zelf op zoek gaan in hun peergroep naar de verschillende standpunten.

Deze voorbereiding zal er zeker toe leiden dat de leerlingen inzicht krijgen in het feit dat er binnen eenzelfde levensbeschouwing verschillende standpunten kunnen zijn.

Piste 2: Politieke partijen (punt 3.2)

Leerlingen kiezen welk standpunt van welke politieke partij ze willen kennen. De klas wordt verdeeld in evenveel groepen als er standpunten zijn. De leerlingen krijgen op een fiche het standpunt van de politieke partij:

- Elke groep checkt of ze het standpunt begrijpen

¹⁸ Meer hierover: Brandende kwesties in de klas? Ontwijken of aanpakken, januari 2008- downloadbaar http://www.kbs-frb.be/uploadedFiles/KBS-FRB/05_Pictures,_documents_and_external_sites/09_Publications/PUB2008_1765_DeWereldOpJeBord.pdf

- Wat denken ze er over
- Welke argumenten kunnen ze bedenken om het standpunt te verdedigen

In een eerste ronde worden de standpunten voorgelegd aan de volledige groep en beargumenteerd.

In een tweede ronde kunnen de leerlingen van groep veranderen en in de groep plaatsnemen van het standpunt dat ze delen.

In een derde ronde wordt elke groep de “thinktank” van de politieke partij en bereidt een advies voor voor de “Raad van Dierenwelzijn” die advies moet geven aan de minister.

Piste 3 a: Persoonlijke meningen (punt 3.3)

De klas wordt in 8 verdeeld. Aan elke groep wordt een persoonlijke mening uitgedeeld.

- Elke groep checkt of ze de mening begrijpen
- Wat denken ze er over
- Welke argumenten kunnen ze bedenken om het standpunt te verdedigen (ook al gaat men met dit standpunt niet akkoord)

Elke groep wordt vanaf dat ogenblik specialist van een mening en gaan die verdedigen in debat met de andere groepen.

De klas zit in cirkel met een vertegenwoordiger van elke groep in het midden, de groepen nemen plaats achter hun vertegenwoordiger. Na 2' discussie neemt iemand anders de rol over van vertegenwoordiger, zo verder gaan tot elk lid van elke groep zijn beurt heeft gehad.

Na de discussie kan de vraag gesteld worden: wie heeft zich laten overtuigen door een ander standpunt dan dat van de eigen groep? Waarom?

Piste 3 b :Persoonlijke meningen (punt 3.3)

De leerkracht hangt de 6 verschillende meningen op in de klas. De leerlingen nemen kennis van de mening. Er worden groepen gevormd op basis van de gedeelde mening of tenminste de mening die het dichtst bij de eigen mening staat. Het is mogelijk dat er met deze werkwijze grote en kleine groepen gevormd worden. Anderzijds heeft deze werkwijze het voordeel dat de leerling niet “advocaat van de duivel” moet spelen.

Voor het verdere verloop zie piste 3 a

Piste 4 School zonder racisme (SZR)

De leerkracht kan bijkomend of los van voorgaand werken op beeldvorming met betrekking tot moslims in de workshop: “**Wat zit er onder de hoofddoek?**”

In de workshop **“Oogkleppen af!”** analyseert SRZ aan de hand van beeldmateriaal de beeldvorming rond het Offerfeest en Kerstmis.

Voor meer inlichtingen over deze en andere activiteiten van School zonder Racisme : www.schoolzonderracisme.be

Voor trajectwerking rond wereldburgerschap www.beverzaken.be